

AINEKOHTAINEN OPETUSSUUNNITELMA

KANTELE

Porvoo kaupungin sivistyslautakunta 12.3.2019

KANTELE

KANTELEEN VALMENNUSOPINNOT

Tavoitteet:

- Tutustutaan kanteleensoiton perusteisiin
- Tutustutaan mm. soiton, leikin ja laulun avulla musiikin hahmotusaineiden alkeisiin
- Ryhmässä koetaan yhdessä soittamisen iloa
- Oppilasta kannustetaan luovuuteen ja oman musiikin tekemiseen
- Annetaan oppilaalle valmiudet kanteleensoiton opintoihin
- Opetus toteutetaan yksilöllisesti oppilaan iän ja tason mukaan

Sisältö:

- Käytetään oppilaan ikään ja taitoihin nähden sopivaa alkeismateriaalia
- Käytetään laulamista ja motorisia taitoja tukevia harjoitteita
- Käytetään oppilaan tarpeiden mukaisesti hyväksi sekä erilaisia nuotinnustapoja että korvakuulolta ja matkimisella oppimista
- Leikitään sävelillä, rytmeillä ja sanoilla, ja luodaan omia pieniä lauluja
- Pidetään yhteyttä oppilaan perheeseen ja valmennetaan myös vanhempia musiikinharrastukseen
- Opetetaan pitämään huolta soittimesta
- Tutustutaan mahdollisuuksien mukaan sekä yksilö- että ryhmäopetukseen
- Tarjotaan oppilaalle mahdollisuus osallistua esiintymistilanteisiin sekä esiintyjänä että kuulijana

KANTELEEN PERUSOPINNOT

Yleiset tavoitteet kaikille tasoille:

- Löydetään luonteva tapa käsitellä soitinta ja tuottaa sillä ääntä
- Opitaan hyvän ja ergonomisen soittoasennon merkitys
- Opitaan hahmottamaan musiikillisia kokonaisuuksia ja rakenteita soiton ja nuottien avulla
- Opitaan harjoittelemaan säännöllisesti, monipuolisesti ja itsenäisesti
- Opitaan kuuntelemaan ja arvioimaan omaa soittoa
- Opitaan erilaisten ilmaisukeinojen käyttöä (esim. dynamiikka, agogiikka, vaihtelevat äänensävyt)
- Opitaan keskustelemaan ja ottamaan kantaa ohjelmiston musiikilliseen sisältöön
- Opitaan soittamaan ulkoa
- Opitaan kappaleita korvakuulolta ja opettajan esimerkistä ja **/sekäMA** tutustutaan improvisoinnin ja säveltämisen perusteisiin
- Totutaan esiintymään
- Soitetaan myös muiden kanssa, joko pienyhtyeessä tai kanteleorkesterissa

- Tutustutaan musiikkiin monipuolisesti konserttien ja tallenteiden välityksellä
- Opitaan pitämään hyvää huolta soittimesta
- Opitaan virittämään soitin

Perustaso 1

Tavoitteet

Ensimmäisellä perustasolla tavoitteena on oppia soiton ja siihen liittyvien taitojen perusteita. Opetellaan äänenmuodostusta: opitaan löytämään hyvä perussointi. Opitaan soittamaan molemmilla käsillä, kaikilla sormilla ja käyttämään sormi- ja lautasammutustekniikkaa. Improvisaatio ja säveltäminen voi sisältyä lyhyinä tuokioina, leikin muodossa. Käydään läpi nuotinluvun perusteita.

Kappaleita pyritään opettelemaan sekä nuoteista että korvakuulolta. Painotetaan alusta asti ergonomista soittotasentoa ja luontevaa soittotekniikkaa.

Tällä tasolla kotiharjoittelu on useimmiten pitkälle huoltajan vastuulla ja tavoitteena on, että perheet yhdessä opettajan kanssa löytävät heille hyvät tavat kotiharjoittelulle.

Luodaan hyvän arvioinnin ja itsearvioinnin perusta.

Sisältö

- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita.
- Asteikot: Duuri- ja rinnakkaiset harmoniset molliasteikot sekä vastaavat kolmisoinnut ja kadenssit I-IV-V, kahteen korotus- ja alennusmerkkiin asti kahden oktaavin alalta.
- Ohjelmisto, joka edustaa eri tyylejä ja aikakausia ja sisältää sekä kanteleelle sävellettyjä ja/tai sovitettuja että muille soittimille sävellettyjä kappaleita. Kappaleet ovat tempoiltaan ja luonteiltaan vaihtelevia.
- Suomalaista musiikkia
- Prima vista –soittoa
- Yhteismusisointia
- Helppojen sävelmien säestämistä korvakuulolta ja/tai sointumerkeistä.
- Musiikin luomista, improvisointia ja säveltämistä oppilaan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

Tasosuoritus

Tekninen osa

- Asteikkosoitto: Yksi duuri- ja yksi molliasteikko tasosuorituksen ohjelmiston tarkastajan arpomana. Asteikkojen yhteydessä soitetaan myös kolmisoinnut. Kadenssit voidaan jättää pois opettajan harkinnan mukaan.
- Omaksumistehtävä, johon oppilas saa tutustua noin viisi minuuttia ennen suoritusta.

- Teknisen osan voi suorittaa joko oppilaan soittotunnin tai konserttiosuuden yhteydessä tai erikseen järjestetyissä asteikko- ja prima vista -pajoissa.
- Teknisen osan lautakunnaksi riittää yksi kanteleensoiton tai muun instrumentin opettaja ja oma opettaja. Oppilas osallistuu myös arviointiin.

Taiteellinen osa

- Kolme erityylistä pienimuotoista sävellystä. Kappaleet esitetään pääsääntöisesti ulkoa.
- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia. Yhteismusisointikappaleet voidaan soittaa nuoteista.
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen. Tällöin oma teos korvaa yhden sävellyksen.
- Lautakunnassa on oma opettaja, yksi jäsen ja puheenjohtaja. Oppilas osallistuu myös arviointiin.

Perustaso 2

Tavoitteet

Toisella perustasolla tavoitteena on kehittää eteenpäin kanteleensoiton perustaitoja. Painotetaan edelleen hyvää äänenmuodostusta ja siihen liittyvää soittotekniikkaa ja soittoasentoa. Oppilas kehittää edelleen nuotinlukutaitoaan. Tekninen osaaminen monipuolistuu: opitaan käsivarsisammutus ja arpeggiosointujen soittaminen molemmilla käsillä.

Tuodaan musiikillinen ilmaisu vahvemmin mukaan, ottaen huomioon oppilaan ikä ja muita edellytyksiä. Kehitetään kykyä musiikillisten kokonaisuuksien ja kappaleiden muotojen hahmottamiseen.

Oppilaalle tarjotaan esiintymismahdollisuuksia sekä yksin että ryhmässä.

Kappaleita pyritään edelleen opettelemaan sekä nuoteista että korvakuulolta. Samalla opetellaan hyviä harjoittelutekniikoita kotiharjoittelua ajatellen. Oppilasta tuetaan ottamaan suurempaa omaa vastuuta kotiharjoittelusta. Myös itsearviointin rooli kasvaa.

Pyritään siihen, että oppilas osaa jo huolehtia omasta soittimestaan.

Sisältö

- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita.
- Duuri- ja rinnakkaiset harmoniset molliasteikot sekä vastaavat kolmisoinnut ja kadenssit I-IV-V/V7 neljään korotus- ja alennusmerkkiin asti kolmen oktaavin alalta.

- Kanteleelle sävellettyjä ja/tai sovitettuja ja muille soittimille sävellettyjä teoksia jotka edustavat eri aikakausia, tyyliä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä luonteeltaan erilaisia. Pohjustetaan myös oppilaan kanssa esim. eri aikakausien musiikkia ja tietoa säveltäjistä.
- Suomalaista musiikkia.
- Aikamme musiikkia.
- Prima vista -soittoa.
- Yhteismusisointia.
- Säestystehtäviä perussoinnulla korvakuulolta ja/tai sointumerkeistä.
- Musiikin luomista, improvisointia, transponointia ja säveltämistä oppilaan ja opettajan yhdessä niissä.

Tasosuoritus

Tekninen osa

- Etydi tai etydinomainen kappale (voidaan myös soittaa taiteellisen osan yhteydessä).
- Asteikkosoitto: Yksi duuri- ja yksi molliasteikko tasosuorituksen ohjelmiston tarkastajan arpomana. Asteikkojen yhteydessä soitetaan myös kolmisoinnut ja kadenssit.
- Omaksumistehtävä, joka edustaa helppoa edellisen tason ohjelmistoa. Oppilas saa tutustua tehtävään noin viisi minuuttia ennen suoritusta.
- Teknisen osan voi suorittaa joko oppilaan soittotunnin tai konserttiosuuden yhteydessä tai erikseen järjestetyissä asteikko- ja prima vista -pajoissa.
- Teknisen osan lautakunnaksi riittää yksi kanteleensoiton tai muun instrumentin opettaja ja oma opettaja. Oppilas osallistuu myös arviointiin.

Taiteellinen osa

- Kolme erityylistä pienimuotoista sävellystä. Kappaleet esitetään pääsääntöisesti ulkoa.
- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia. Yhteismusisointikappaleet voidaan soittaa nuoteista.
- Ennalta valmistettu säestystehtävä kanteleensoiton vapaan säestyksen ohjelmiston kautta tutuiksi tulleissa sävellajeissa. Oppilas voi halutessaan myös soinnuttaa kappaleen itse. Melodian voi soittaa tai laulaa toinen henkilö tai oppilas itse. (Tällä suoritetaan vapaa säestys pt 1)
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen. Tällöin oma teos korvaa yhden sävellyksen.
- Taiteellisen osuuden voi suorittaa joko hajautetusti kahdessa osassa tai kaikki kerrallaan.
- Lautakunnassa on oma opettaja, toinen kanteleensoiton- tai muun instrumentin opettaja ja puheenjohtaja. Oppilas osallistuu myös arviointiin.

Perustaso 3

Tavoitteet

Kolmannella tasolla tavoite on, että oppilas kykenee ylläpitämään ja harjoittamaan soittotaitoaan itsenäisemmin, ja asettamaan omia tavoitteita harrastukselleen. Oppilas saa valmiuksia elinikäiseen

musiikin harrastamiseen ja kykenee opettajan avustuksella tekemään vielä syvällisempää ja tarkempaa itsearviointia, jonka avulla valmistautuu itsenäisempään työskentelyyn ylemmillä tasoilla. Oppilaan omat mieltymykset musiikin suhteen tulisi mielellään näkyä myös ohjelmiston valinnoissa ja tasosuorituksen taiteellisessa osassa.

Oppilas kykenee soittamaan monipuolisesti ulkoa ja kuulonvaraisesti, sekä hahmottamaan harjoittelemiensa teosten musiikillisia rakenteita ja kokonaisuuksia. Hän kykenee tunnistamaan eri aikakausien musiikkia, ja on tutustunut niiden tyyleihin.

Oppilas on jo saanut kokemusta erilaisista esiintymistilanteista, mielellään myös muissakin tilaisuuksissa kuin musiikkiopistossa.

Oppilas ottaa osaa yhteismusisointiin ja kykenee toimimaan vastuullisesti ryhmän jäsenenä.

Hän osaa harjoitella ja säestää kappaleita sointumerkeistä. Hän on myös kokeillut improvisoida ja säveltää omista musiikillisista lähtökohdistaan.

Oppilas kykenee virittämään soittimen itsenäisesti viritysmittarin avulla.

Oppilas tutustuu 5-kieliseen ja mahdollisesti muihin pienkanteleisiin tietopuolisesti tai käytännössä.

Sisältö

- Kaikki duuriasteikot sekä harmoniset mollit kadensseineen (I-IV-V/V7) kolmessa oktaavissa. Kadenssit voidaan suorittaa myös säestämällä yksinkertainen melodia perussointuja (I-IV-V/V7) käyttäen. Oppilas voi halutessaan myös soinnuttaa kappaleen itse. Melodian voi soittaa tai laulaa toinen henkilö tai oppilas itse.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita. Mahdollisuuksien mukaan osa etydeistä voi olla perustaso 3:lle soveltuvia eri kanteletyypeillä (esim. pienkanteleet) ja soittotyyleillä soitettuja kappaleita.
- Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia.
- Suomalaista musiikkia
- Aikamme musiikkia
- Prima vista -soittoa
- Yhteismusisointia
- Säestämistä korvakuulolta ja sointumerkeistä
- Musiikin luomista, säveltämistä, improvisointia, soinnuttamista ja transponointia oppilaan ja opettajan yhdessä niin sopiessa.

Tasosuoritus

Tekninen osa

- Yksi etydi tai etydinomainen teos (voidaan myös soittaa taiteellisen osan yhteydessä).
- Yksi duuri- ja yksi molliasteikko kolmisointuineen sekä kadensseineen tasosuorituksen ohjelmiston tarkastajan arpomana.

- Kadenssien sijaan tasosuoritukseen voi valmistaa säestystehtävän valitussa sävellajissa.
- Omaksumistehtävä, joka edustaa helppoa edellisen tason ohjelmistoa. Oppilas voi tutustua tehtävään noin kymmenen minuuttia ennen suoritusta.
- Teknisen osan voi suorittaa myös oppilaan soittotunnin tai konserttiosuuden yhteydessä tai erikseen järjestetyissä asteikko- ja prima vista -pajoissa.
- Teknisen osan lautakunnaksi riittää yksi kanteleensoiton tai muun instrumentin opettaja ja oma opettaja. Oppilas osallistuu myös arviointiin.

Taiteellinen osa

- Oppilas suunnittelee yhdessä opettajansa kanssa esityksen, joka sisältää erityyppisiä sävellyksiä eri aikakausilta, ja/tai joka voi keskittyä johonkin teemaan. Esitys voi olla myös kamarimusiikkipainotteinen.
- Yhden sävellyksistä tulee olla laajamuotoinen.
- Vähintään yhden teoksista tulee olla kantelesävellys tai -sovitus.
- Kappaleet esitetään pääsääntöisesti ulkoa.
- On suositeltavaa, että tasosuoritus sisältää aikamme musiikkia ja suomalaista musiikkia.
- On suositeltavaa, että ohjelma sisältää yhteismusisointia. Yhteismusisointikappaleet voidaan soittaa nuoteista.
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.
- Taiteellisen osuuden voi suorittaa joko hajautetusti kahdessa osassa tai kaikki kerrallaan.
- Lautakunnassa on oma opettaja, kaksi jäsentä, joista vähintään toinen kanteleensoiton opettaja, ja puheenjohtaja. Oppilas osallistuu myös arviointiin.

KANTELEEN SYVENTÄVÄT OPINNOT

Tavoitteet

Syventävien opintojen aikana on tarkoitus kehittää soittimen hallintaa ja musiikillista ilmaisua edelleen ja etsiä nuoren soittajan kanssa hänelle sopivaa tapaa pitää musiikki osana elämäänsä. Opiskelija saa valmiuksia jatko-opintoihin ja eväitä elinikäiseen musiikin harrastamiseen. Jatkuvan keskustelun ja itsearvioinnin tavoitteena on löytää hänen omia vahvuuksiaan ja kiinnostuksen kohteitaan.

Tällä tasolla totutaan valmistamaan ja esittämään aiempaa suurempia kokonaisuuksia. Soitettavat kappaleet ovat entistä pidempiä ja vaativampia ja niitä opetellaan valmistamaan itsenäisesti, jotta myös myöhemmin elämässä musiikin opiskelu tai omatoiminen harrastaminen on luontevaa. Laajennetaan musiikin tyyllilajien tuntemusta, ja tutustutaan aikamme musiikin notaatio- ja esitystapoihin.

Harjoittelu ja siitä vastuun kantaminen muuttuu entisestään vielä itsenäisemmäksi, ja oppilas tuntee jo hyvin omat luonteenpiirteensä ja hänelle itselleen sopivat työskentelytavat. Oppilas voi myös esiintyä itsenäisesti erilaisissa tilaisuuksissa, ja hän pystyy oppimaan yksinkertaisempaa ohjelmistoa itsenäisesti.

Oppilas kykenee hahmottamaan laajempiakin musiikillisia kokonaisuuksia, ja pystyy esittämään eri aikakausien musiikkia sen ominaispiirteitä tuntien. Hän pystyy myös analysoimaan soittamansa musiikkia musiikin hahmotusaineiden kursseilla hankituilla taidoillaan.

Oppilas seuraa musiikkielämää ja kuuntelee tallenteita sekä käy konserteissa ja muissa tapahtumissa.

Sisältö

- Kaikki duuriasteikot sekä harmoniset ja melodiset (neljään korotusmerkkiin asti) mollit kolmisointuineen ja kadensseineen (I-IV-V/V7), kolmessa oktaavissa. Kadenssien sijaan tasosuoritukseen voi valmistaa säestystehtävän valituissa sävellajeissa.
- Tekniikan eri osa-alueita harjoitettavia etydejä tai etydinomaisia kappaleita. Etydeinä voidaan soittaa myös joitakin eri kanteletyypeillä ja soittotyyleillä soitettuja kappaleita.
- Teoksia, jotka edustavat eri aikakausia, tyylejä ja muotorakenteita ja jotka ovat tempoiltaan sekä tunnelmiltaan erilaisia. Oppilaalle annetaan mahdollisuus syventyä tarkemmin johonkin musiikkilajiin tai aikakauteen.
- Kannustetaan myös poikkitaiteelliseen työskentelyyn
- Suomalaista musiikkia
- Aikamme musiikkia
- Prima vista –soittoa
- Yhteismusisointia erilaisissa kokoonpanoissa
- Säestämistä korvakuulolta ja sointumerkeistä
- Musiikin luomista, säveltämistä, improvisointia, soinnuttamista ja transponointia mahdollisuuksien mukaan.

Lopputyö

Syventävien opintojen päätteeksi tehdään lopputyö, jonka varsinainen ohjelmasisältö muotoutuu sen mukaan, mihin opiskelija aikoo suuntautua jatkossa ja mitkä hänen vahvuutensa ja kiinnostuksen kohteensa ovat. Tämän lisäksi lopputyö sisältää teknisen osuuden.

Oman soittimen soiton lisäksi lopputyö voi sisältää esimerkiksi sivuinstrumentin soittoa tai laulua, omia sävellyksiä, itse tuotetun konsertin, äänitteen tai omatekoisen musiikkivideon. Tavoitteena olisi, että lopputyö voi myös sisältää poikkitaiteellista toimintaa, esim. tanssin tai kuvataiteen muodossa. Tällöin opiskelija voi tehdä yhteistyötä muiden kanssa, tai suunnitella ja toteuttaa työnsä itse. Myös kirjalliset työt voivat sisältyä lopputyöhön, esim. äänitteen tai konsertin ohjelmatekstinä. Opiskelija ja opettaja laativat yhdessä suunnitelman syventävistä opinnoista ja niiden tavoitteista. Lopputyön suunnitelma hyväksytetään aineryhmässä noin vuosi ennen aiottua suoritusajankohtaa. Alla oleva rakenne on esimerkki lopputyöstä, joka koostuu yksinomaan pääinstrumentin soitosta. Taiteellinen osa voidaan kuitenkin yllä olevien suuntaviivojen mukaan toteuttaa monella eri tavalla, jolloin aineryhmä yhdessä opettajan kanssa arvioi kokonaisuuden soveltuvaksi. Tekninen osa pysyy kuitenkin samanlaisena, ja se suoritetaan ennen varsinaisen lopputyön esittämistä ja arviointia.

,

Tekninen osa

- Yksi duuri- ja yksi molliasteikko kadensseineen ohjelmiston tarkastajan arpomana. Asteikot annetaan viikkoa ennen asteikkosuoritusta. Kadenssien sijaan suoritukseen voi valmistaa säestystehtävän valituissa sävellajeissa.
- Omaksumistehtävä, joka vastaa vaikeustasoltaan perustason 3 ohjelmistoa. Omaksumistehtävä annetaan oppilaalle viikkoa ennen suoritusta, ja hän valmistaa sen itsenäisesti.
- Lautakunnassa on oppilas, oma opettaja ja toinen kanteleensoiton opettaja.

Taiteellinen osa

- Oppilas suunnittelee yhdessä opettajansa kanssa monipuolisen esityksen, joka sisältää erityyisiä sävellyksiä eri aikakausilta.
- Osana lopputyötä tulee olla jokin laajempi kokonaisuus. Tämä voi olla laajamuotoinen sävellys, tai esim. kokoelma pienempiä sävellyksiä jotka muodostavat kokonaisuuden jonkun musikaalisen tai ulkomusikaalisen idean ympärille.
- On suositeltavaa, että suoritus sisältää aikamme musiikkia.
- Oppilaalla on mahdollisuus myös improvisointiin tai oman sävellyksen esittämiseen.
- Ohjelma pyritään rakentamaan sellaiseksi, että se tuo monipuolisesti esiin oppilaan musikaalisia ja taiteellisia pyrkimyksiä.
- Lautakunnassa on oppilas, oma opettaja, kaksi jäsentä joista vähintään toinen kanteleensoiton opettaja sekä puheenjohtaja.